

CHICHÉN ITZÁ (Mexico)

Ngoc Hanh

Chichén Itzá, một thành phố cổ ở bán đảo Yucatan, Mexico, xây khoảng 800 năm sau Công nguyên, từng là trung tâm văn hóa, chính trị của nền văn minh cổ Maya, nay là tài sản của nhân loại. Muốn đi Chichén Itzá phải mua vé trước vài ngày, khởi hành từ khách sạn Riu Palace, Cancun giá 98 mỹ kim gồm chuyên chở đi về. Tua gai (tour guide) nói 2 thứ tiếng Anh và tiếng Spanish, cơm trưa, thức uống nhẹ, bia, nước ngọt, và vé vào cửa thăm viếng 2 nơi. Nên đi sớm để tránh ánh nắng gay gắt buổi trưa và đỡ nạn chen chúc vì đông người.

Hôm ấy buổi sáng mát mẻ, không khí trong lành. Chúng tôi bỏ buổi đi bộ, ăn điểm tâm sớm, mang theo hành lý sẵn sàng để đến nơi tập trung vào 7.30 sáng. Khi mua vé phòng hướng dẫn nhắc nhở nên mặc quần áo nhẹ, thoải mái, mang giày đi bộ, kính mát, nón, kem chống nắng, quần áo tắm... Xe đến đúng giờ nhưng phải đến khách sạn lân cận đón thêm vài du khách xong mới thực sự lên đường.

Ở Cancun trong thành phố nhà nhà trồng cây kiểng, vài bụi hoa trông mát mẻ nhưng ra ngoài ô cây cối 2 bên đường như khô, thiếu nước, lá cây phủ bị lớp bụi mờ che kín cả màu xanh lá cây. Đất khô cằn, nhiều sỏi đá. Đường trải nhựa nhưng bụi 2 bên lề đường bay tung lên mỗi khi xe chạy vụt qua, chẳng thấy sông rạch chi cả. Xe chạy khoảng 2 tiếng rưỡi thì đến nơi. Vào bãi đậu thấy đã có nhiều xe tua, xe buýt, xe van khác đậu trước từ bao giờ. Hướng dẫn viên vào ngôi nhà tiếp tân rộng rãi. Trên tường ngôi nhà có bảng đồng thật to với hai chữ "Chichén Itzá" sáng chói. Ông mua vé và phân phát cho mọi người. Ai nói tiếng Spanish theo ông, ai chỉ nghe được tiếng Anh ông đưa sang hướng dẫn viên bạn, hẹn gặp nhau ở điểm hẹn. Ông tập trung chúng tôi dưới bóng cây cho có gió mát. Trong nhà tiếp tân có bán nước giải khát, nhiều gian hàng bán quà lưu niệm, có máy lạnh nhưng quá đông người nên vẫn nóng chày mồ hôi.

Du khách theo hướng dẫn viên trình vé vào cửa, sau đó từ từ, đi thong thả, không phải chen chúc nữa. Trên đường từ nhà tiếp tân vào đến đền rất đông du khách. Các quầy bán quà lưu niệm nhiều lắm, dọc theo hai bên lối đi dưới các bóng cây hay lều vải. Họ bán các hình Kim tự tháp bằng gỗ, kim khí, hay bằng đá, các vật thủ công nghệ, các khăn thêu tay, quần áo dệt bằng vải địa phương, võng nylon, quạt cầm tay lớn nhỏ, nón, v... v...

Chichén Itzá là quần thể kiến trúc gồm nhiều công trình khác nhau như đền thờ thần mưa Chac Mool, kim tự tháp Kukulcan, sân đá bóng, tòa án, đền tưởng niệm chiến sĩ, đền Caracol, quảng trường ngàn cột v. v... Tất cả các đền, các công trình nằm chung trong khoảng đất rộng 6 cây số vuông. Chichén Itzá theo tiếng Maya có nghĩa "tại miệng giếng của Itzá".

LỊCH SỬ

Theo tài liệu hăng du lịch thành phố Chichén Itzá xây vào khoảng thế kỷ thứ 6, ở một vùng chung quanh có nhiều nguồn nước thiên nhiên (cenotes). Thành phố này bỏ hoang cả trăm năm (trang 235, sách Cancun, Cozumel của nhà xuất bản Fodor's 2007) cho đến thế kỷ thứ 10 khi vua Toltec cai trị, Chichén Itzá trở nên phồn thịnh, trung tâm văn hóa, chính trị của Maya, và là thủ đô Maya-Toltec. Vào năm 1221 có nội chiến, những người phản loạn đốt cháy đền đài, Chichén Itzá rơi vào tình trạng suy tàn, hoang phế...

Du ngoạn:

Du khách thăm viếng khu Chichén Itzá rất đông từ khắp nơi trên thế giới, khoảng 3,000 người một ngày (trang 235, sách Cancun Cozumel - nhà xuất bản Fodor's 2007). Từ phòng tiếp tân đi độ 300 mét chúng tôi thấy ngôi đền hình tháp nổi bật trên khoảng đất rộng nhưng hướng dẫn viên đưa sang khu vực khác. Ông đưa chúng tôi đến sân banh lớn nhất, 166 mét chiều dài, 68 mét chiều ngang, nằm về hướng Tây ngôi đền. Sân banh có tường cao. Trên đầu tường có một vòng tròn nhỏ. Muốn thắng cuộc người tranh tài phải làm sao cho trái banh lọt vào vòng tròn, nhưng không được dùng tay v.v.. Những người dự trò chơi là những trai trẻ khỏe mạnh. Ai thua sẽ bị chặt đầu. Ông có chỉ chúng tôi nơi các cầu thủ bị hành hình các đấng không xa. Khách giả gồm các quan, vua và đông đảo dân chúng. Đặc biệt trong sân banh tiếng dội (echo) nghe rất rõ. Một người ở cuối sân gọi, người bên kia sân cách xa gần 200 mét vẫn nghe được tiếng vang. Khoảng sân banh rộng lớn đầy du khách nhưng không có bóng cây. Mặt trời tự do trải ánh nắng chan hòa đồng đều lên mỗi du khách. Ai không mang nón, dù che mát là mặt mày đỏ ửng..

Chúng tôi đi ngang đền thần mưa và thần sấm sét Chac Mool. Dưới chân đền có tác phẩm điêu khắc đầu rắn khá to bằng đá, mềm mớ rộng. Tượng thần mưa Chac Mool trước kia trong đền nay đã dời về viện bảo tàng.

EL CASTILLO: (Kim tự Tháp Kukulcan)

El Castillo có nghĩa là đền, còn có tên gọi khác là Kim tự tháp Kukulcan (The Pyramid of Kukulcan) một kiến trúc lớn nhất, vĩ đại nhất nằm ở trung tâm khuôn viên Chichén Itzá, ghi dấu nền văn minh thời Maya-Toltec. Người xưa dùng kiến trúc này như la bàn, một dụng cụ để tính ra ngày tháng và các mùa trong năm. Vào mùa Xuân và mùa Thu, ngày 20, 21 tháng 3, và 21, 22 tháng 9 ánh nắng mặt trời buổi sáng và buổi xế chiều tạo thành bóng (a light and a shadow illusion of the serpent) từ trên đỉnh tháp chậm chậm bò dần xuống chân tháp như hình con rắn bò. Hàng ngàn người, cả du khách và dân địa phương tụ tập vùng chân tháp để chiêm ngưỡng hiện tượng kỳ lạ chỉ hiện mấy lần trong một năm. Thuở xưa người Maya thờ nhiều vị thần. Rắn là một trong những vị thần.

Kim tự Tháp cao 25 mét, có 4 mặt, mỗi mặt có 91 nấc thang, cộng thêm cái đỉnh trên chót là 365 nấc, mỗi nấc là một ngày trong năm. Chân tháp có hình tượng đầu rắn. Du khách không được leo lên KIM TỰ THÁP vì đã có tai nạn xảy ra năm 2005. Một vòng dây chặn quanh chân tháp.

Mỗi tối từ 20 giờ có trình diễn sound-and light dài 45 phút, nói 4,5 thứ tiếng. Ngoài ra họ cho thuê ống nghe bằng để nghe những lời thuyết minh trong băng nhựa. Mùa đông có xô (show) vào 19 giờ.. Trừ sân banh không bóng cây, nắng chói chang, các nơi khác có vại cây cổ thụ cho bóng râm mát mẻ. Bên ngoài khuôn viên khu đền có rất nhiều cây xanh tốt. Ở sân banh và các khu vực khác trong đền có trồng cỏ. Tuy mỗi ngày có hàng ngàn người đi qua lại, giẫm lên sân cỏ, chúng vẫn sống. Loại cỏ nằm sát mặt đất không cần phải cắt mỗi tuần, và có thể cũng không cần tưới nước.

Đền Chiến sĩ (Temple of the Warriors)

Gần Kim tự tháp là đền tưởng niệm chiến sĩ. Nhiều hình tượng chiến sĩ và tượng thú chạm khắc trên cột hay tường đá. Trên chót có tượng Chac Mool trong tư thế nằm.

Khu ngàn cột (Group of the Thousand Columns):

Nằm về hướng Đông Kim tự tháp. Từng hàng cột đá tròn ngay ngắn, thẳng đứng từ tòa án chạy tít trong xa, lẫn trong rừng cây. Hướng dẫn viên bảo ngày xưa trên các hàng cột ấy có nóc nhưng bị những người nổi loạn đốt phá, làm hư hại nóc nhà. Các hàng cột đá nhiều vô kể được xem như công trình hiếm quý về xây cất ngày xưa, trải qua ngàn năm vẫn tồn tại, vững chắc, thẳng hàng, không nghiêng ngã, xô lệch.

Lăng Mộ các thầy tế lễ:

Nhiều lắm, nằm trong khuôn viên Chichen Itza. Giống hình dáng như Kim tự tháp nhưng nhỏ hơn, rải rác trong khu vực. Thấy như gần nhưng đi mãi chưa tới nơi.

EL Caracol:

Đền xây trên khu đất rộng có hình xoắn như con ốc (The Snail), Trên chót có 4 cửa sổ. Các thầy tế lễ lo việc cúng tế thần linh, quan sát thiên văn, khí tượng trên đó xong ra lệnh cho dân chúng cày cấy, trồng tía hoặc thu hoạch hoa màu cho đúng mùa nắng mưa v. v..

GIẾNG NƯỚC (Cenotes):

Vùng Chichén Itzá không có sông nhưng có nhiều đá vôi. Khi nước mưa thấm qua kẽ hở đá vôi, ngấm vào lòng đất cả ngàn năm, tạo thành nơi chứa nước rộng lớn dưới lòng đất, bao phủ lớp đá vôi mỏng trên mặt. Khi nào lớp mỏng bên trên mặt đất sụp đổ, lộ ra giếng hay hồ chứa nước thiên nhiên. Có giếng gần trên mặt đất, có cái nằm sâu trong lòng đất phải đào sâu mới thấy nguồn nước. Yucatan có 2800 giếng nước, có vài giếng lớn còn tồn tại và được dùng đến ngày nay

Giếng thiêng hay Ao Hy Sinh (Sacred Cenote):

Vùng Chichén Itzá nhiều sỏi, đá vôi. Dân sống nhờ nguồn cung cấp nước ở các giếng lộ thiêng. Nơi nào có nhiều nguồn nước dân kéo đến cư ngụ đông đảo. Khi ao cạn nước, hạn hán mất mùa, dân đói, chết chóc và sẽ sinh ra lắm bệnh tật. Khi ấy họ cầu cứu với thần linh, nhờ thầy cúng dâng lễ vật cúng tế để cầu mưa hay mùa màng thuận lợi. Vật tế thần thường là các trinh nữ, thanh niên khỏe mạnh hay trẻ con. Lúc đem đi tế các cô gái phải mặc đẹp, đeo nhiều nữ trang như dự lễ hội cho thần vui lòng? Sau này nhà khảo cổ tìm thấy dưới giếng ngoài những bộ xương còn có cả ngàn các vòng tay, vòng cổ, hoa tai, nữ trang bằng ngọc thạch, gỗ, đá, turquoise hay đồng, kim loại (trang 239 sách Cancun, Cozumel...)

Nguồn Nước Zaci (Cenote Zaci):

Sau khi ăn trưa, chúng tôi được đưa đi thăm Cenote cách Chichén Itzá chừng 3 dặm. Hầu như đoàn du lịch nào cũng đưa khách đến viếng thăm nguồn nước này. Bãi đậu xe đầy kín các xe tua, chỉ vài xe nhỏ của tư nhân.. Đây là vùng rộng lớn, cây cảnh xanh tươi, mát mẻ. Đi một quãng ngắn chúng tôi vào gian nhà rộng bán chút ít quà lưu niệm nhưng hàng hóa chính là nữ trang bằng vàng, bạc, ngọc thạch, đá quý, hình dáng kiểu cọt, đẹp. Họ có thể khắc

tên trên các món nữ trang nếu khách yêu cầu, chờ khoảng 15 , 20 phút là xong nhưng giá mắc như ở Hoa kỳ .

Chúng tôi rời cửa hàng nữ trang đi qua con đường tráng nhựa sau cửa hàng chừng vài trăm mét đến một nơi như khu rừng nhỏ, có nhiều cây to và bé, mát mẻ thơ mộng, có tiếng suối chảy róc rách rất hấp dẫn. Rất đông du khách tụ họp, cười nói lao xao. Thì ra chúng tôi đã tới giếng lộ thiên. Nhìn xuống thấy nước giếng trong và xanh biếc Thiên hạ bơi lội khá đông. Chúng tôi ở bên này miệng giếng, vịn vào hàng rào nhìn xuống. Bên kia giếng có bê ciment dài độ 1/3 miệng giếng, trên cao là mặt đất, những cây to có rễ lớn lòng thông và thác nhỏ nước chảy ồ ạt

xuống giếng liên tục như dải lụa bạch khổng lồ. Tiếng nước chảy róc rách thật vui tai. Miệng giếng thiên nhiên hình tròn, bán kính độ 50, 60 mét, từ mặt đất xuống nước cao cả chục mét. Du khách có người mặc quần áo tắm, mang phao, có người không áo phao, nhiều ông để nguyên quần áo đi đường, trừ đôi giày, phóng đại xuống nước, bơi nhanh như rái. Trẻ con mặc áo phao, thích thú vùng vẫy dưới nước. Có bà cứ đứng trên bờ ciment, ngần ngừ đôi phút mới chịu nhảy xuống. Nước giếng trong nên thấy cả chân tay cử động dưới nước. Tôi vòng qua bên kia giếng thấy có nhà tắm rộng rãi, có chỗ cho thuê phao giá 3 mỹ kim và áo tắm, giá 6 mỹ kim. Họ cũng có gian hàng bán quần áo tắm, bư thiếp, khăn quàng, quà lưu niệm. Trước dãy nhà tắm, nơi phòng thay quần áo có tấm bảng yêu cầu khách nên tắm trước khi xuống giếng và phải mua vé giá 6 mỹ kim một người. Từ trên mặt đường xuống giếng có bậc thang ciment sạch sẽ, có tay vịn và mấy người gác (life guard) mang phù hiệu đi tới đi lui. Bên cạnh gian hàng bán quà lưu niệm có nhà hàng ăn uống khang trang, trang hoàng vui mắt. Các con tôi tuy có mang áo tắm theo nhưng chỉ đứng trên bờ nhìn thiên hạ tung tăng bơi lội dưới nước. Một số du khách vào nhà hàng giải khát sau khi bơi lội.

Đến giờ lên xe về khách sạn để kịp giờ ăn tối xuất sau cùng. Tuy thế xe chúng tôi còn thiếu 2 người khách. Chúng tôi phải chờ khoảng 30 phút hướng dẫn viên mới tìm được đôi vợ chồng trẻ và mời lên xe. Tóc họ còn ướt nước giếng. Họ nghe nhầm giờ tập trung nên cứ thư thả bơi lội. Hôm ấy chúng tôi về khách sạn muộn, hơi mệt vì thời gian kéo dài và nóng nực nhưng hầu như ai cũng hài lòng về cuộc thăm viếng.

Các con tôi chia tay, trở về nhiệm sở sau tuần lễ đoàn tụ nghỉ ngơi nơi bãi biển nước xanh, gió mát, nhìn hải âu bay lượn, ngắm các tàu nhỏ lướt sóng thật nhanh như bay trên mặt biển hay những chiếc dù to lơ lửng trên không trung (para sailing). Tuy xem nhiều thắng cảnh, có nước xanh gió mát nhưng điều làm tôi hài lòng nhất vẫn là gia đình sum họp và tấm lòng các con dù bận rộn sinh kế vẫn nhớ về thăm Mẹ. Tôi ao ước các bà Mẹ đều được các con quan tâm thương mến như tập tục tốt đẹp đáng yêu dân Việt từ ngàn xưa .

Ngọc Hạnh